



Zatiranje ameriškega škržatka (*Scaphoideus titanus*)

Fitosanitarna uprava Republike Slovenije

Zatiranje ameriškega škržatka je karantenski ukrep, ki je obvezen v vseh razmejenih območjih zlate trsne rumenice ter v pridelavi razmnoževalnega oziroma sadilnega materiala. Ta tujerodna vrsta škržatka se je po podatkih uradnega monitoringa pri nas naselila po letu 2003, prvič pa so o njem poročali leta 1983 na Primorskem. Kot značilni vzorec je mogoče prepoznati, da se na novo območje najprej naseli ameriški škržatek, nekaj let za tem pa se pričnejo izbruhi FD.

Škržatek s sesanjem na žilah okuženih rastlin z rastlinskim sokom sprejme fitoplazmo in jo prenese na neokužene trte, kužen pa ostane celotno življenjsko dobo. Ker živi samo na trti, je verjetnost prenosa zlate trsne rumenice z njegovo pomočjo velika. Če ne ukrepamo, se FD zelo hitro širi in lahko ob visoki populaciji prenašalca ter večjem številu okuženih trt v vinogradih kmalu doseže razsežnost epifitocije in tako povzroči veliko gospodarsko škodo. Zlasti navzočnost ameriškega škržatka v vinogradih je glavni pokazatelj preteče epifitocije. Odrasle oblike prenašalca na večje razdalje lahko prenese tudi veter ali pa ljudje npr. s kmetijsko mehanizacijo, v obliki jajčec na lesu pa predvsem s cepljenkami.

Za obvladovanje bolezni in preprečevanje hitrega širjenja je pomembno zgodnje odkrivanje bolezni, zato je ob sumu treba obvezno obvestiti strokovnjaka za varstvo rastlin območnega kmetijsko gozdarskega zavoda ali inštituta, fitosanitarno inšpekcijo ali FURS. Poleg sprotnega odstranjevanja okuženih trsov v žariščih okužbe je pomembno, da se v vinogradih vzdržuje tudi kolikor je le mogoče majhna populacija ameriškega škržatka. Ameriški škržatek živi izključno na trti in ima en sam rod na leto.

Razvoj in številčnost ameriškega škržatka spremlja opazovalno napovedovalna služba za varstvo rastlin posameznega območja in napoveduje najprimernejše roke in sredstva za njegovo zatiranje. Navzočnost ličink in nimf v vinogradih ugotavljamo s pregledovanjem spodnje strani listov ali otresanjem poganjkov na podstavljeno ponjavo ali lovilni lijak. Mlajši razvojni stadiji (L_1 in L_2) ameriškega škržatka se najpogosteje zadržujejo na spodnji strani listov poganjkov, ki izraščajo iz debela, višji razvojni stadiji (L_3 , L_4 , L_5) in odrasli škržatki pa na spodnji strani listov v bolj zasenčenih delih trsov. Navzočnost odraslih škržatkov najenostavneje spremljamo z rumenimi lepljivimi ploščami.

Za zatiranje ameriškega škržatka uporabljamo insekticide z nekoliko širšim obsegom delovanja, kot sta npr. klorpirifos in klorpirifos-metil. Indoksakarb (Steward) deluje le zoper ličinke in mlajše stadije nimf ameriškega škržatka, ne pa tudi zoper odrasle osebe, zato je primeren le za tretiranje v juniju. Ameriškega škržatka razmeroma dobro zatirajo tudi pripravki na osnovi piretrina. Ti pripravki so primerni zlasti pri ekološkem načinu pridelovanja grozdja.

Pravilnik o ukrepih za preprečevanje širjenja in zatiranje zlate trsne rumenice in Načrt ukrepov obvladovanja trsnih rumenic podrobneje opredelujeta ukrepe, zlasti odstranjevanje okuženih rastlin in zatiranje ameriškega škržatka (število tretiranj, razpoložljiva sredstva) ter ravnanje v primeru izbruha.

Aktivna snov	Pripravek	Odmerek (g,ml/100 L vode)	Karenca (dni)	Vpliv na plenilske pršice [Ⓛ]	Opombe
indoksakarb	Steward	12,5	10		Deluje samo na mlajše stadije ameriškega škrzatka. Zatira tudi grozdne sukače.
klorpirifos	Pyrinex 25 CS	100	21	SŠ	Deluje tudi zoper odrasle oblike ameriškega škrzatka. Upoštevati 100 m varnostni pas do vodne površine. Kjer ni mogoče zagotavljati 100 m varovalnega pasu do nadzemnih voda, je uporaba tega sredstva prepovedana.
klorpirifos-metil	Reldan 22 EC	100	21	SŠ	Največ 1 x v sezoni; Upoštevati 50 m netretiran varnostni pas do vodne površine.
piretrin	Flora verde Kenyatox verde*	160 70-80	3		Učinek je boljši v kombinaciji z ogrščičnim oljem (0,5 %) *13.11.2010
deltametrin	Decis 2,5 EC	50	14	Š	Samo v matičnih vinogradih, matičnjakih in trsnicah.

[Ⓛ]N - nevtralen; SŠ - srednje škodljiv; Š – škodljiv; * Datum poteka veljavnosti registracije.

Sredstva, ki so navedena v zgornji preglednici za ameriškega škrzatka, delujejo tudi proti zelenemu škrzatku (*Empoasca vitis*), ki je občasen škodljivec v vinogradu in ga je potrebno le izjemoma zatirati. Prag škodljivosti je presežen, če na 100 pregledanih listov najdemo 100 ali več ličink. Odrasle živali pri tem zanemarimo. Pregledujemo spodnje in srednje liste na poganjku. Na Primorskem je pri ugotavljanju praga škodljivosti potrebno upoštevati tudi prisotnost zelo podobnega, a neškodljivega krhlikinega škrzatka (*Zygina rhamni*). Ta je pogosto prevladujoča vrsta v vinogradu. Če vrst ne znamo razlikovati, se posvetujemo s strokovnimi službami. Pooblaščen laboratorij za škrzatke je Entomološki laboratorij Kmetijsko gozdarskega zavoda Nova Gorica. Zatiranje zelenega škrzatka, če je to potrebno, v vsakem primeru poskušamo združevati z zatiranjem 2. rodu grozdnih sukačev.

VIRI:

Arhiv Fitosanitare uprave Republike Slovenije

Pravilnik o ukrepih za preprečevanje širjenja in zatiranje zlate trsne rumenice (2009). Uradni list Republike Slovenije št. 73/09

Tehnološka navodila za integrirano pridelavo grozdja za leto 2010, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano